

Rena rutiner

Sara Kivijärvi och Helena Ström

hygiensjuksköterskor
Vårdhygien, Västerbotten
2024-09-24

Steril medicinteknisk produkt

Sterilitet krävs för produkter som penetrerar hud eller slemhinna eller som genomströmmas av vätskor till områden som normalt är sterila, samt för implantat.

Sterilitet innebär att instrument och produkter ska vara fria från levande mikroorganismer. Med det menas att sannolikheten att en livskraftig mikroorganism finns på eller i produkten är lika med eller mindre än en på en miljon (10^{-6}) [5].

Höggradigt ren medicinteknisk produkt

Produkter som är höggradigt rena kan användas om de kommer i beröring med slemhinnor utan att penetrera dessa, eller skadad hud. Den kvantitativa definitionen på vad som är höggradigt rent varierar beroende på olika användningsområden.

Den strängaste definitionen är att sannolikheten att det finns en levande mikroorganism på produkten är mindre än en på tusen (10^{-3}). Detta gäller exempelvis gastroskop och bronkoskop. För andra användningsområden, som till exempel vid ren rutin, kan enstaka levande mikroorganismer tillåtas.

De höggradigt rena produkterna ska vara fria från sjukdomsalstrande mikroorganismer. Om produkterna inte är avsedda för engångsbruk måste de desinfekteras mellan användningarna med en metod som avdödar bakterier inklusive tuberkelbakterier, virus och de flesta svampsporer.

Ren medicinteknisk produkt

Produkter i denna grupp berör vid normal användning endast intakt hud och inte slemhinnor. De ska vara rena för ögat. Om de har använts vid vård, undersökning eller behandling av en patient med pågående infektion där det finns risk för kontamination, ska de desinfekteras i samband med rengöringen.

Vårdhandboken

<https://www.vardhandboken.se/vardhygien-infektioner-och-smittspridning/desinfektion-och-sterilisering/medicintekniska-produkter-med-specificerad-mikrobiell-renhet/renhetsgrader/>

Enligt Medicinska direktiv (MDR) om medicintekniska produkter med CE-märkning finns endast kategorierna steril och osteril kvar. Grundprincipen är att produkter som kommer i beröring med slemhinna och/eller skadad hud ska vara minst desinfekterade.

Flergångsprodukter som är rengjorda och desinfekterade i en kontrollerad process i diskdesinfektor kommer vi här benämna värmedesinfekterade (tidigare alltså kallade höggradigt rena).

Ren rutin

Begreppet ren rutin innebär att produkter som används har tillverkats, processats, förvarats, hanterats och transporterats så att materialet är fritt från sjukdomsalstrande mikroorganismer.

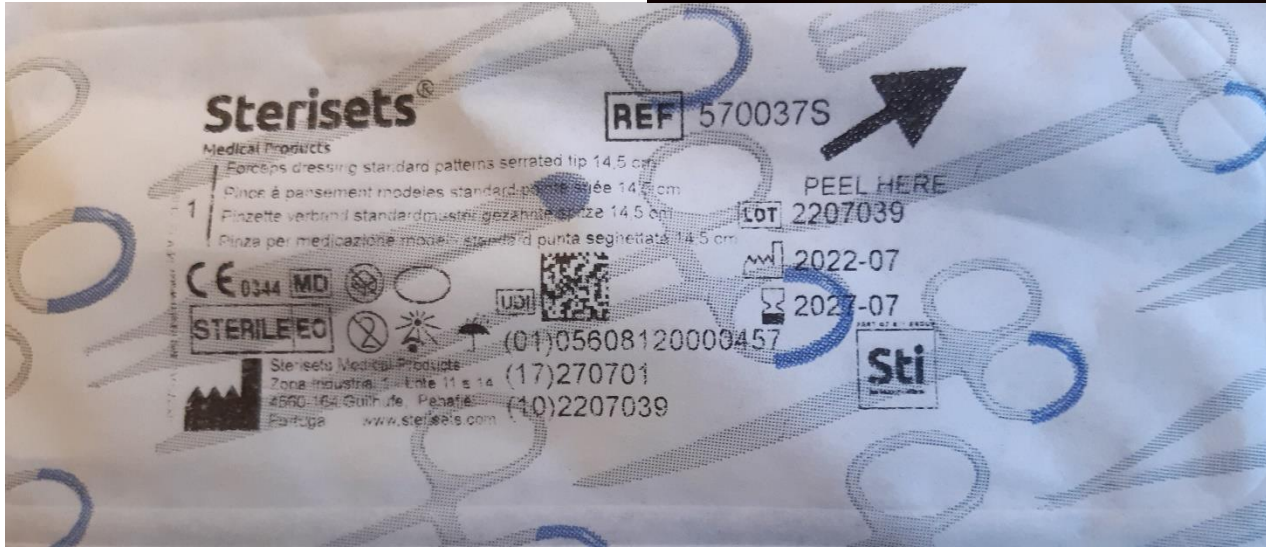
Exempel på produkter:

- Flergångsprodukt, som är rengjord och desinfekterad i en diskdesinfektor med kontrollerad process. Exempelvis rondsålar och instrument såsom saxar och pincetter.
- Sterila engångsprodukter som är förvarade, hanterade och transporterade så renheten bevarats. Exempelvis kompresser, förbandsmaterial eller engångsinstrument.

Produkter märkta med nedanstående symbol innebär: "Medicinteknisk produkt för engångsbruk eller användning på en patient vid ett tillfälle eller en åtgärd". Denna typ av produkt ska inte återanvändas oavsett rengöringsprocess.

Exempel på steril engångsprodukt

Ren rutin

Ren rutin kan användas vid

- kontakt med hel slemhinna
- rengöring och behandling av akuta ytliga sårskador
- rengöring och behandling av svårläkta sår, som redan är kontaminerade.

Verksamhetschef eller medicinskt ansvarig kan besluta att steril rutin ska användas istället för ren rutin enligt lokala anvisningar

Förutsättningar för att arbeta enligt ren rutin

Tillgång till diskdesinfektor i anslutning till verksamheten, så att använt gods kan omhändertas snarast på ett korrekt sätt.

- Diskdesinfektorn bör vara utrustad med torkmodul för att förhindra rostangrepp.
- Eventuellt kan diskdesinfektorn behöva utrustas med en insats för ihåligt/rörformat gods.
- Diskdesinfektor ska uppfylla kraven på kontroller, validering och service enligt standard. Ansvaret för detta ska vara tydligt definierat.
- **I de fall diskdesinfektor saknas, kontakta Vårdhygien för rådgivning. Sterila engångsprodukter är ett fullgott alternativ till värmedesinfekterade flergångsprodukter.**

Aseptisk hantering

- Aseptisk hantering innebär att värmedesinfekterade flergångsprodukter samt sterila engångsprodukter ska förvaras och hanteras så att renhetsgraden bibehålls fram till användning.
- Hantera därför alltid engångs- och flergångsmaterial med nydesinfekterade händer.

Tillvägagångssätt ren rutin – Hur gör man i praktiken?

- Ta fram det material som ska användas till enskild patient och placera på rengjord och desinfekterad yta, till exempel bricka eller vagn.
- I patientens hem kan ett alternativ till bricka eller vagn vara ett engångs plastat underlägg

Tillvägagångssätt- forts

- Portionera eventuell salva, kräm eller liknande i ren mugg, på kompress eller spatel
- Använd färsktappat , kroppstempererat vatten från tappställe som används ofta. Spola någon minut innan användning. För effektivare rengöring placera såret under rinnande vatten, kran eller dusch
- Steril lösning används om kommunalt vatten saknas
- Använd utrustning enligt basala hygienrutiner, skyddshandskar, plastförkläde och visir eller motsvarande stänkskydd vid risk för stänk av kroppsvätskor mot ansikte

Trelagersprincipen (transport-, avdelnings- och förpackning)

Bild från www.vardhandboken.se

Förvaring

Förvaring i verksamhetens lokaler

Värmedesinfekterat gods (instrument, skålar etc.) och sterila engångsprodukter ska förvaras torrt, rent och dammfritt, samt skyddas från solljus och stora temperaturväxlingar. Förvaring kan ske i ett separat förrådsrum på hyllor alternativt i stängda förrådsskåp. Materialet ska förvaras avskilt från produkter med annan renhetsgrad. Undvik stora lager. I direkt anslutning till förvaringen ska det finnas en vägghängd hållare med handdesinfektion.

Sterila engångsprodukter, till exempel kompresser, förband, instrument förvaras i sin avdelningsförpackning.

Värmedesinfekterat gods förvaras i stängt utrymme, exempelvis en låda med lock. Förvaringslådan och dess lock ska vara slät, lätt att rengöra och tåla värmedesinfektion.

För att underlätta arbetet kan en mindre mängd produkter förvaras under en kortare tid i ett närförråd, exempelvis låda, väska eller skåp. Förvara produkter så att de behåller sin renhetsgrad fram till användning.

Förvaring

Förvaring i den enskildes vådrum/bostad

Vid behov av förvaring i den enskildes rum/bostad kan det ske i stängt skåp/låda eller avtorkningsbar låda med lock.

Produkter förvaras i möjligaste mån i sin avdelnings- eller produktförpackning. Lagra bara den mängd produkter som beräknas gå åt inom en vecka.

Engångsprodukter som varit hos den enskilde ska kasseras och får inte återföras till förråd eller användas till någon annan.

Ansvarig för förrådshantering ska vara tydligt dokumenterat i verksamheten.

Rengöring och desinfektion av instrument, skåp, hyllor och lådor

Skålar, instrument samt dess förvaringslåda med lock ska rengöras och desinfekteras för att garantera renhetsgraden.

- Rengör och desinfektera i diskdesinfektor en gång/vecka oavsett om godset använts eller inte. Detta säkerställs till exempel genom en signeringslista.
- Om lådan inte blir synligt ren eller är trasig ska den bytas ut mot ny.

Stängda skåp, lådor och hyllor **där förpackat material förvaras** ska rengöras och desinfekteras. Använd alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid).

- Rengör och desinfektera en gång/vecka, eller oftare där produktförpackat material förvaras
- Rengör och desinfektera en gång/månad, eller oftare där avdelningsförpackat material förvaras
- Om lådan inte blir synligt ren eller är trasig ska den bytas ut mot ny.

Transport av material utanför vårdlokal

Transport av värmedesinfekterat gods ska ske skyddat så att materialet inte förorenas och/eller skadas. Vid transport utomhus sker detta lämpligen i en låda med lock. Denna placeras därefter i en väska eller dylikt (motsvarande transportförpackning). Värmedesinfektion av lådan ska alltid ske innan nytt gods placeras i lådan.

Transport av sterila engångsprodukter, exempelvis förbandsmaterial, ska ske så att produkterna inte förorenas och/eller skadas. Materialet transporteras i första hand i sin avdelningsförpackning. Om detta inte är möjligt placeras produktförpackningen i en skyddande förpackning (motsvarande avdelningsförpackning) exempelvis i en ren förslutningsbar plastpåse. Material som ska transporteras utomhus placeras därefter i en väska eller dylikt (motsvarande transportförpackning).

Transportväskor som används bör vara förslutnings- och avtorkningsbara samt tåla ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid) alternativt vara tvättbara i 60°C.

Väskan ska rengöras en gång/månad och vid behov.

Hantering av använt material och utrustning

- Desinfektera använda flergångsinstrument och skålar i diskdesinfektor. Det smutsiga godset transporteras avskilt från annat material.
- Har en patientbunden sax/pincett använts till rena arbetsmoment exempelvis att klippa av en ren tubgas eller för att plocka fram rena kompresser ska de efter varje tillfälle mekaniskt desinfekteras med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid). Om saxen eller pincetten använts och varit i kontakt med såret eller annat biologiskt material eller ska användas till annan patient, ska de alltid desinfekteras i en diskdesinfektor.
- Rengör och desinfektera arbetsytor såsom bricka, lock, vagn, som kan ha förorenats.
- Kassera använt förbrukningsmaterial inklusive överblivet engångsmaterial (överblivet engångsmaterial får aldrig återföras till förråd).

Hantering av material som värmedesinfekterats

Efter process i diskdesinfektor ska produkter hanteras så att renhetsgraden bibehålls.

Gör så här:

- Rengör och desinfektera avställningsytan med alkoholbaserat ytdesinfektionsmedel med rengörande effekt (tensid).
- Öppna luckan till diskdesinfektorn, desinfektera därefter händerna.
- Kontrollera diskresultatet. Är godset inte rent, trots korrekt placering och att daglig kontroll och underhåll utförts – kontakta tekniker för felsökning.
- Lägg godset på en nydesinfekterad yta, alternativt direkt i avsedd förvaringslåda. Saknas torkmodul torkas godset med engångsduk med lågt fibersläpp.
- Rengjort och desinfekterat gods flyttas utan dröjsmål, till avsedd plats för förvaring för att undvika förorening. Hantera godset med nydesinfekterade händer.

Frågor?

Tack för oss 😊

Referenser:

[Vårdhandboken Ren och steril rutin utanför operationsenheter](#)

[Vårdhandboken Medicintekniska produkter med specificerad mikrobiell renhet](#)

[Vårdhandboken Desinfektion](#)

[Vårdhandboken Desinfektionsapparatur](#)

[SIS-TR 46:2014 Processer för rengöring, desinfektion och sterilisering- Validering och rutinkontroll inom svensk vård och omsorg](#)

SIS-TR 57:2020. Handbok för grundläggande rekommendationer för lagerhållning, hantering och transport av sterila medicintekniska produkter inom hälso- och sjukvård, tandvård och djursjukvård